

Norska fyrar – väl värda en resa

Olle Lindskog (text & foto)

Halten, Sula, Asenvågsoya, är bara några av de fyrar och fyrplatser vi besökte på den av Börje Moberg välarrangerade och omfattande fyrresan i slutet av augusti 2009. Soligt och lugnt väder bidrog till succén och var också en förutsättning för många av fyrbesöken i den yttre skärgården utanför Trondheim.

Tåkeklocka som gav signal i dimman när det var dags att ändra kurs.

Andra sevärdheter var havsörn, sula, delfin och säl. Samt de små samhällena långt ut i havsbandet. Hur man före GPSens tid klarade av att navigera i den stenrika arkipelagen är svårt att förstå.

Efter embarkering på den kombinerade passagerarbåten/ambulansen m/s Frøysprint i Trondheim bar det av i 30 knop mot den första sevärdheten – dimklockan vid **Raudberg** (Rödberget) i Trondheimsfjorden. Här fanns tidigare en fyr men ersattes av en "tåkeklocke" 1902. Klockan placerades där för att markera att det var dags för kursändring i den annars rena fjorden.

Den första fyren vi såg var **Agdenes** som markerar inloppet till Trondheimsfjorden. Fyren är släckt och ersatt med en liten ledfyr strax utanför udden.

Sjøløype for båtfolk

För att stimulera besök i öhavet utanför Trondheim har Norsk Fyrhistorisk Forening, NFHF, startat **Fyr til fyr i Fosen**. Det startades som ett projekt inom det norska Kulturminnesåret 2009. På en sträcka av 280 sjömil kan man besöka 18 fyrar, en dimklocka, 3 lyktor och 2 kummel i de 12 kommunerna i det län som tidigare hette Fosen – idag Trøndelag. "När man har besökt alla de 24 sjömärkena kan man skicka in sin kryssade lista sist i vår broschyr," förklarar Eli Johanne Ellingsve, ordförande i NFHF. "Då får man också ett snyggt diplom". Broschyren innehåller en sida information om varje objekt med funktion, byggår, foto, etc. samt en kartskiss med position för GPS.

Eli Johanne Ellingsve, ordförande för Norsk Fyrhistorisk Forening, berättade om fyrplatsen Halten.

"Den røde segler", fyren på Kjeungskjær. Skäret till vänster om fyren var fyrdotterns enda lekplats. Men bara vid ebb.

Den røde segler

Fyren på **Kjeungskjær** ser på håll ut som ett seglande fartyg med barkade röda segel. Det åttkantade fyrtornet är vid högvatten helt omslutet av vatten. Denna ledfyre byggdes 1880 och var bemannad till 1987.

På skäret **Torra** står ett kummel som man anser markera mittpunkten på den långa norska kusten mellan Svinesund och den norsk-ryska gränsen. Andra menar att det är mittpunkten mellan Lofoten och Bergen.

Norges mitt. Kumlet på skäret Torra

Naturhamn

En av Norges bästa naturhamnar ligger på **Asenvågsoya**. Den har utnyttjats som nödhamn av sjöfarande under långa tider. Numera mest som natthamn av fritidsbåtar. Nu var det vår tur att bli lotsade in till bryggan för en solskenslunch med räkor och krabba färdigrensad i sitt skal.

Fyren **Asenvågsoya**, ja, den byggdes som en del av fyrvaktarbostaden 1921. Som vanligt var i Norge, så skulle fyrvaktarens familj hjälpa till med att sköta fyren. Asenvågsoya är en ledfyre som hjälpte fiskarna att ta sig genom mellan skären i Frohavet nord och väst om fyren.

Längst i norr i den öriska Froanarkipelagen ligger **Halten**. En liten egen ögrupp som varit bebodd sen 1500-talet. Under förra århundradet byggde man bankar mellan öarna för att få en väl skyddad hamn, som under sommaren ofta besöks av trondheimska fritidsbåtar. Det tidigare så levande fiskesamhället var nu dött och husen var förvandlade till fritidshus. Fiskarna hade dock möjlighet att landa sina fångster här under fiskesäsongen.

Asenvågsoya har som vanligt i Norge fyre och fyrvaktarbostad sammanbyggda.

Fyren på Halten är ett runt stentorn som är byggt av sten från det ena av Listas tre torn år 1875. Tornet är 29,5 m högt och lyshöjden 39 m ö h vid högvatten. Lysvidden för denna kustfyre är 17 NM.

Lite längre åt sydväst ligger **Finnværrets fyre**. Denna ledfyre visar vägen in i arkipelagen. Den gamla fyren från 1912 ersattes 1985 av en ny solcellsdriven fyre i ett modernt torn strax bredvid det gamla.

Längst ut i havsbandet ligger en liten ögrupp med Haltens fyre.

Finnværets gamla fyr är ersatt av en modern solcellsdriven.

Ännu bebodd

På vägen mot vårt nattkvarter på Frøya passerade vi **Sauøya** (Fårön) där det fortfarande bodde två familjer. Den ena med skolbarn som åkte skolbåt till Mausund varje dag. Sauøya och grannön **Froan** hade tidigare en ganska stor

befolkning. Man hade till och med en kyrka, som numera dock bara är i bruk sommartid.

Dagen avslutades med färd till Sistranda på den stora ön Frøya för övernattnig.

Stora delar av de 56 fyrresenärerna på kajen på Sula. I bakgrunden bygget av det nya fritidscentret.

Fyren på Sula firar 100-årsjubileum i år.

Åter mot havsbandet

Nästa dag för vi i skyddade vatten till **Sula** som ligger längst ut mot Atlanten. Med en väl skyddad hamn bor nu 67 personer på Sula. På sommaren är man betydligt fler då många från fastlandet flyttade in i sina ärvda hus. Som mest bodde över 600 personer på Sula. På ön finns idag både affär och vandrarhem samt ett fritidscenter med övernattningsmöjligheter under byggnad.

Fyren på Sula firar i år 100 årsjubileum. Det är en kustfyre med en 13 m hög byggnad som står på öns högsta punkt med laterninen 43 m ö h. Lysvidden är 18 NM.

Efter att ha passerat en jättestor laxodling kom vi till **Bogøya** för lunch på restaurang Supen Pøbb – säkerligen välbesökt av båtturister under sommaren.

Lunch på Bogøyvær. Krogen har byggt en egen fyr för sina gäster.

Säregen lins på Sula fyr.

Vidare mot vår natthamn **Mausund** – centralort i arkipelagen. Här finns ett levande samhälle med skola, idrottsplats, sporthall, m m.

Eftermiddagen ägnades åt besök på **Vingleia** fyr, som ligger på Skarvflesa cirka 2 NM från Mausund i NV-lig riktning. Den byggdes först 1921 som den sista i Froan. Denna ledfyre är numera nedlagd och ersatt med en modern solcellsdriven. Fyrljusens visar väg in mellan öar och skär genom Gjæsingbogen – en relativt stenfri passage.

Kvällen avslutades på Den Muntre Matros med en härlig middag med mausundska fiskeboller. En specialitet värd att pröva när du kommer till Mausund.

Inseglingsfyren till Mausunds hamn.

Vingleias fyr är idag också ersatt av en modern dito.

Kulingen ställer in fyrbesök

Tredje dagen skulle vi gå från Mausund via fyrarna **Slettringen, Hauggjegla** och **Grip**. Dessvärre så blev den sydvästliga kulingen så stark att skepparen insåg att vi inte skulle klara ett par timmars färd i tre till fyra m höga atlantvågor. Båten klarade sjön galant, men vi passagerare hade nog fått problem.

Efter vändning och rundning av Frøya på insidan fick vi i regndiset en fjärran skymt av Slettringen, som är Norges högsta fyrbyggnad, 45 m. Också Hauggjegla norr om ön Smøla såg vi svagt i diset på mycket långt håll. Detsamma gällde Grip som ligger längst åt SV av de fyrar vi planerat besöka. Den fick klara

Ibland hjälper inte ens fyrar och sjömärken.

sig utan oss då skeppare Hammervold styrde lugnaste vägen till Kristiansund. (Ej att förväxla med Kristiansand på Norges sydspets.)

Hurtigruten avslutade

Sista biten till Bergen for vi med Hurtigrutens fartyg m/s Midnatsol. En härlig tur mellan kobbar och skär och tillägning i ett par hamnar under natten. Hurtigruten är Norges traditionella förbindelse mellan Bergen och Kirkenes längst upp vid norsk/ryska gränsen. Det går en båt varje dag från Bergen och det tar 5 dygn med besök i 34 hamnar för att nå Kirkenes.

Vad minns jag mest från denna tur? Är det det storslagna landskapet? Livskraften i de små samhällena långt ut i Atlanterhavet? Fyrarna? Trevlig samvaro med andra fyrintresserade? Tågresa över fjället från Bergen? Det är svårt att välja. Men jag tror att historien om Kjeungskjær slår det mesta. På denna överexploaterade ö bodde en fyrvaktarfamilj med en liten flicka, som bara kunde leka utomhus vid ebb. Hon bands då fast med ett rep så långt att hon inte skulle kunna trilla i vattnet. Under flod måste hon vara inomhus eftersom fyren då var helt omsluten av vatten.

Havsörnen var nyfiken på vår framfart.